

Elena Sochatzi Babich

„Homo deformis“. Fascinace deformovanou podobou lidského těla v českém prostředí mezi léty 1526–1620. Disertační práce, Katolická teologická fakulta UK Praha, 2021, 226 s.

Struktura práce, kterou autorka v úvodu podrobně rozebírá, je dobře koncipována a otázky (s. 13-14), na jejichž zkoumání se zaměřuje, jsou velmi zajímavé. K jejich zodpovězení A. Sochatzi-Babich zvolila velmi vhodně interdisciplinární přístup, který umožňuje nový pohled na danou problematiku. Hlavní důraz je kladen na oblast výtvarného umění, jak dokazuje 25 stran obrazových příloh. Práce je psána čtivě a vyznačuje pozitivní zaujetí autorky. Vzhledem ke své profesi nejsem s to vyjádřit se dostatečně fundovaně ke „Kunsthistorii“, takže tuto stránku ponechávám zcela stranou. Ve svém posudku se zaměřuji výhradně na úzkou oblast dějin medicíny a historické práce jako celku.

V obecnější rovině:

- Měla by být sjednocena transkripce raně novověkých textů podle platných pravidel (např. s. 67 officiu[m], cu[m], ujasnit si psaní u x v, etc.).
- Citace jsou vkládány volně doprostřed věty, což se obvykle v historických pracích nepoužívá. Tato formální záležitost by pravděpodobně neunikla vedoucímu práce, takže jde zřejmě o úzus používaný na teologické fakultě (?).
- V historických pracích nebývá zvykem, aby autor tak široce pracoval s texty, které si sám neumí přeložit.
- dlouhé pasáže v jazyce originálu bývají obvyklejší v poznámkovém aparátu a v textu bývají uváděné překlady. Sáhodlouhé citáty by bylo v doktorské práci vhodnější zpracovat analyticky a neopisovat je celé.
- Často použitý termín „abnormálně postižení“ mi připadá poněkud hyperbolický; navíc vnukává ideu, že existují osoby „normálně postižené“. Pokud jde o „terminus technicus“, měl by být vysvětlen.
- Autorka se často odvolává na „vědu, vědecký“; v současné době jsou tyto výrazy považovány za anachronní, neboť v raném novověku se o vědě dost dobře nedá hovořit z důvodů, které vzpomíná i autorka - i „vědci“ věřili v nadpřirozeno. Hovoří se spíše o přírodní filozofii.
- V práci se objevuje řada překlepů, někdy záležejících (např. v celé práci je spis U. Aldrovandího citován mylně jako „Monstrum historia“, v citaci E. Fučíkové „Tři franc.kavalíři“ jsou veškerá jména malým písmem, spis Hebammen je neustále citován jako Hebannnen; Gabriel Svěchin z Paumberka je označen za Svěchnina nebo Schrechina (s. 99) etc.)
- Kromě poněkud nešťastných formulací, jako „... *lékařské a přírodovědecké spisy nebyly specifickou literaturou pro vzdělance*“ (s. 15), „*pokročilejší středověk*“ (s. 19), etc., mi v práci poněkud chybí psychologický pohled na „nizkopudovou“ zálibu lidstva v nervy drásajících či odpudivých podívaných, která by snadno vysvětlila návštěvy veřejných poprav, pitev i zobrazování zrud.
- V oblasti historie jsou někdy citovány zastaralé publikace (např. J. Enlicher, „Rukověť dějin literatury české“ z roku 1927 - existuje nová, doplněná „Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě“, k tématu monster by bylo možné částečně použít práci z roku 2004, věnující se pozdějšímu období raného novověku od

Specificky jsem se zaměřila na kap. 3.2. „*Homo deformis*“ z pohledu vědy 16. – poč. 17. století. *Lékařské příručky a ilustrace*“ (s. 82-93), v níž autorka pracuje nejvýrazněji s dějinami medicíny. Cíl ukázat jak byla monstra vnímána z dobového lékařského hlediska, se jí podařilo splnit, nicméně tato část obsahuje řadu pro historika nejviditelnějších nedostatků; je zřejmé, že dějiny medicíny nebyly v centru její pozornosti.

- Zarážející je např. tvrzení, že „... *Paracelsovi stoupenci pravděpodobně kladli důraz na vnímání lidského těla jako na mikrokosmos a kombinovali lékařství s astrologií*“ (s. 92), což byla součást hippokratovsko-galénské teorie a jeden ze základních kamenů raně novověké medicíny.
- Autorka o anatomii uvádí, že nebyla vždy s to vysvětlit abnormality, a proto „*v této rovině ...byla spojena s filozofií*“ (s. 84). Medicína však byla vždy spojena s filozofií velmi těsně, a to ve všech směrech.
- Není mi zřejmé, proč se autorka v části věnované Paracelsovi opírá o informaci z katalogu výstavy od M. Korhoně, který se dějinami medicíny hlouběji nezabývá, když k Paracelsovi existuje nepřeborná literatura jak cizí, tak i v českém jazyce. Doporučila bych pozměnit formulaci, že se tělo skládá ze rtuti, síry a soli, což je přespříliš zjednodušená Paracelsova teorie.
- Patologické pitvy prováděli výhradně chirurgové, což není tak široce v povědomí. Nicméně na s. 84 uvedená informace, že „*pitvu provedli ...Thomas Mingoñius Gulielmi starší [tak] a matematik Johanes Kepler*“ neodpovídá originálu, kde je uvedeno, že dotyční byli pouze přítomni. K poznámce pod čarou č. 593 na téže straně „*D. Gulielmi Maioris, ...se nepodařilo blíže identifikovat*“ bych pouze podotkla, že jméno lékaře je z neznámých důvodů uvedeno ve 2. pádě a Wilhelm Maior je k nalezení v seznamech Rudolfova dvora (blíže J. Hausenblášová, *Der Hof Kaiser Rudolfs II.*, Prag 2002). Autorka si zde navíc nevšimla, že pitvu nepopsal M. Donati, jak tvrdí, ale očitý svědek a reeditor této knihy Gregor Horst (viz *Medica historia*, s. 645).
- Doporučila bych upravit zmínku o Hippolytu Guarinonim (s. 85), která vyvolává dojem, že byl císařským lékařem na pražském dvoře, což neodpovídá realitě. H. Guarinoni, který „*dokonce*“ cituje F. Plattera (s. 91-2), nebyl nikdy „*pražský lékař*“ (viz B. Divišová, *Alle die Kaiserlichen Guarinonis*, *Studia Rudolphina* 11.)

Třebaže se výše uvedená kritika může zdát zdrcující, jako celek je rozhodně působivá. Je zřejmé, že těžištěm práce mělo být umění v širších souvislostech. Výčet nedostatků má spíše upozornit, kterým bodům by měla být autorkou věnována pozornost před případnou edicí díla. Pokud oponentura hodnotící uměleckohistorickou stránku bude pozitivní, jednoznačně to převáží nedostatky v historii medicíny a disertace E. Sochatzi Babich může být doporučena k obhajobě.